

הסודות המלוכלכים של חיות המחמד

גם אני, כמו אנשי סביבה רבים אחרים, חולקת את מרחב המחיה שלה עם חיית מחמד אחת לפחות. פעמים רבות ראיינתי מומחים על נזקי תעשיית משק החי כשעל ברכיי נמנם חתול. החתול המסוים הזה, זיגמונד, הוא צייד מקצועי, והקורבן האחרון שלו היה סבכי שחור ראש שלא שמר על ערנות כשנשנש את פירות שיח היערה ליד ביתי. אולי בגלל שאנחנו אוהבים כל כך את חיות המחמד שלנו (או את המחשבה שאנחנו קדושים כי אימצנו חתול או כלב), נוח לנו להתעלם מההשפעות שלהם על הסביבה, אבל

רוב הכלבים צורכים מזון מן החי - שההשפעה המזיקה שלו על הסביבה ידועה. צילום: Ivan Bandura, Flickr

מה פולטים כלבי שיקגו?

"כלבים הם מאגר של 65 מחלות שיכולות לעבור לאדם ובכל קילוגרם אחד של צואת כלבים יש פי 10 יותר קוליפורמים מאשר בצואת פרה", כתב סטפן בודיאנסקי בספרו "האמת על כלבים". על פי ג'ודית לואיס מרניט מה"לוס אנג'לס טיימס", שקיות צואת הכלבים מהוות 4 אחוזים מהפסולת שמגיעה למטמנות של סן פרנסיסקו. נתון זה דומה לכמות פסולת החיתולים החד-פעמיים, וזה כולל כמובן רק את הגללים שאכן נאספו והושלכו לפח. כל היבול הזה משחרר לאטמוספירה את גז החממה מתאן, שמשפיע על שינוי האקלים. כ-31 מיליון קילוגרם צואה שמייצרים כלבי שיקגו בשנה, למשל, פולטים כמעט שלושה מיליון מ"ק מתאן. כדי לסבר את העין, ב-2010 הפיק מכון טיהור השפכים של ירושלים 6.5 מיליון מ"ק מתאן. לא רק הגללים של הכלבים משפיעים על שינוי האקלים. השפעה סביבתית נוספת של החברים הכי טובים של האדם על הסביבה היא התזונה שלהם. נכון, יש כאלה, כמו גורו הטבעונים גארי יורופסקי, שמזינים את הכלבים שלהם במזון מהצומח. אבל הכלבים של רובנו פחות בררנים, וצורכים מזון מן החי - [שההשפעה המזיקה שלו על הסביבה ידועה](#) : פליטות פחמן, ניצול יתר של משאבי טבע, זיהום אוויר, חיסול בתי גידול טבעיים, הכחדה מואצת של מינים, פגיעה במקורות מים, ועוד. ייתכן שתזונת הכלבים מזיקה פחות מתזונת האדם, משום שהמזון המתועש שלהם עשוי משאריות תעשיית הבשר (בתוספת תירס וחומרים צמחיים נוספים), אבל גם הם צרכנים של עופ, בקר וחיות אחרות. כלבים משפיעים גם על מערכות אקולוגיות ועל ההשפעות האלו קיימות והן בהחלט משמעותיות.

המגוון הביולוגי, וזה נושא שמעסיק רשויות הגנה על הסביבה בעולם. כלבי-בית ללא בעלים מתקבצים ללהקות, מתפראים, מתפרשים על שטחים טבעיים, צדים חיות בר ומתחרים בטורפים אחרים על מחסה ומזון. בשל הדמיון הגנטי ביניהם, כלבים יכולים להתרבות עם זאבים (כולל דינגו) ותנים ובכך לצמצם את אוכלוסיות המינים הכלביים האלה. כך, לדוגמה, על פי ארגון השימור העולמי IUCN פרטי דינגו טהורים מתקיימים באוכלוסיות קטנות רק במרכז אוסטרליה, צפון אוסטרליה ותאילנד והם מאוימים על ידי כלבי בית שהתפראו (כלומר, יצאו אל הטבע ועזבו את חברת האדם) שעלולים להתרבות אתם.

לשים פעמון על החתול

בפתיח של הכתבה התוודיתי בשמו של החתול שלי זיגמונד על ציד סבכי שחור ראש. לצערי, הסבכי הוא חלק מסדרה ארוכה של קורבנות, שכוללת גם חולד ארצישראלי, חרדונים מצויים, נחשים שונים ופשוש. אלה רק החיות שמצאתי בין מלתעותיו ומן הסתם היו רבות אחרות.

חוקרים

מצביעים על ירידה חדה באוכלוסיות של בעלי קטנים בגלל חתולי הבית. צילום:

רגליים ופרוקי חיים-דו, זוחלים, עופות, יונקים צדים החתולים Etienne Valois, Flickr
בנוסף, חתולים שנמצאים באזורי חיץ שבין העיר לשטחים טבעיים, וחתולים
שהתפראו [משנים את בתי הגידול שבהם הם חיים, בין היתר על ידי ציד](#). במחקר שפורסם
ב-2013 העריכו חוקרים שחתולים בארצות הברית הורגים [3.1 עד 4 מיליארד ציפורים](#),
ועוד כ-6.33 עד 23.33 מיליארד יונקים בשנה בודדת, כשרוב ההרג מתבצע על ידי
חתולי רחוב שאין להם בעלים. מספרם הרב של החתולים ברחוב יוצר בעיות קשות, הן
מנקודת מבטם של שוחרי טובת החתולים, שעדים למצבם הקשה, והן מבחינת שוחרי
הטבע, שמודאגים מהנזק האקולוגי הנגרם על ידי בעלי חיים אלה. ציד הוא לא הסיבה
היחידה לכך שהחתולים מאיימים על חיות הבר. ד"ר ענבל ברינקר-בראון [סקרה](#) את
השפעות החתולים על חיות הבר, והיא מסבירה שנוכחותם של חתולים משפיעה על
התנהגות שיחור המזון של ציפורים, בעיקר של מינים שמוצאים את מזונם על הקרקע או
על שיחים נמוכים. בנוכחות טורף, הציפור צריכה להיות ערנית יותר, היא יכולה
להקדיש פחות זמן ואנרגיה לחיפוש מזון ואכילתו, ועלולה להימנע לחלוטין מאזורים
עשירים במזון בגלל הסכנה שאורבת בו. לפי ברינקר-בראון, בישראל לא נערך מחקר
מסודר שמראה שמין מסוים נכחד בגלל חתולי בית. אך היא מדגישה שיש בישראל
חוקרים ואנשי שמירת טבע רבים שמבליים עשרות שנים בשטח והם מצביעים על ירידה
חדה באוכלוסיות של מיני בעלי חיים קטנים, ובמקרים רבים הם מיחסים את הצטמצמות
האוכלוסיות לנוכחותם של חתולי בית, שנמצאים היום בכל מקום בישראל. "חוקרים
מעריכים שחתולי בית הם האחראים להכחדתה של הלטאה הירוקה בכרמל", היא
מציינת, "ולהיעלמותה של החימריה - ציפור שיר המקננת בסבך, סמוך לקרקע,
מאזורים רבים בארץ". לטובת חובבי החתולים ביקשנו טיפ שיוכל למנוע את הציד או
לצמצם אותו. "הטיפ העיקרי עבור בעלי חתולים, ובעיקר עבור אלה השוקלים לאמץ
גור צעיר, הוא לספק לחתול סביבה ביתית עשירה ומעניינת ולא לתת לו לצאת החוצה
כלל", מציעה ברינקר-בראון. "בעלי חתולים בוגרים יכולים לענווד פעמון לצאוורו של
החתול. במקרים מסוימים נראה שהפעמון יכול לשמש כאות הזהרה למיני יונקים קטנים,
אבל לא בטוח שהוא יעיל במקרה של ציפורים ולטאות". השפעות נוספות של החתולים
על הסביבה דומות לאלה של הכלבים: חתולי הבית מזדווגים עם חתולי בר וכמעט
העלימו את האוכלוסיות הטהורות, הם מתחרים עם טורפים על המזון (בישראל מדובר
בעיקר בשועלים ובעופות דורסים) ומפיצים מחלות שעלולות להדביק בעלי חיים ובני
אדם.

ציפורים פולשות זוחלים טורפים

לציפור בכלוב אין השפעות סביבתיות מרחיקות לכת מלבד גרימת הנאה אסתטית
לאחדים וגרימת צער לאחרים, אבל כשציפור מחמד, שהתנאים המקומיים מתאימים
להישרדותה, בורחת או משוחררת לטבע, מתחיל הבלגן. קחו למשל את הדררות:
כשזקני צפת היו ילדים לא היו דררות בישראל. היום, דררת קרמר, שנקראת גם דררה
מצויה, יושבת פחות או יותר על כל עץ רענן. על פי [ספירת הציפורים של 2015](#) הדררה
היא הציפור השישית בתפוצתה בישראל. הדררות הגיעו לכאן בשנות ה-60 כציפורי
כלוב, ברחו, התרבו בקלות והפכו לחלק מהנוף הציפורי של הארץ. הדררות (שמלבדן

נמצאים כאן גם סוגים אחרים של תוכים הדומים להן כמו תוכי נזירי וקוניור שחור ראש) אולי מוסיפות אקזוטיקה לטבע הישראלי, אבל לנוכחותן יש מחיר. הדררות הן מין פולש ומתפרץ וגורמות נזקים עצומים לחקלאות, מצב שבסופו של דבר מביא לציד שלהן, ודוחקות מינים מקומיים (כך, למשל, הן נלחמות בדוכיפת ובנקר הסורי על חורי קינון). הדררות הן רק דוגמה אחת. ציפורי שיר נוספות, ביניהן המיינה ההודית, הגיעו לכאן כציפור נוי, ברחו או שוחררו והפכו למין פולש. המיינה הסתגלנית, שבולטת מאוד בתוך יישובים, התרבתה בקלות וכעת דוחקת את רגליהן של ציפורים כמו דרור הבית, הירגזי המצוי, הדוכיפת והנקר הסורי באמצעות תחרות על מזון ועל מקומות קינון. מלבד ציפורים, יש אנשים שמגדלים בבית בעלי חיים אקזוטיים כמו חסרי חוליות וזוחלים למיניהם, אולי כי הם לא משאירים שערות על הספה ולא צריך להוציא אותם לטיול. אחת החיות האלה היא צב המים צבגון אדום-אוזן, שגם הוא הפך למין פולש. הצבגון הפך פופולרי בשנות ה-70 ויובא מאמריקה כחיית נוי. כמו שקורה למרבה הצער עם חתולים וכלבים, גם בעליהם של הצבים מואסים בהם לעתים ומשחררים אותם לטבע. הצבגון אדום-אוזן הוא צייד שתופס מקום בראש שרשרת המזון ומערער את המערכת

כלבי בית ללא בעלים מתקבצים ללהקות, מתפראים וצדים חיות בר. צילום: דורון ניסים

לחלוק שירותים עם רקסי

כמו חיות המשק ודברים רבים אחרים בבעלותו של האדם, חיות המחמד עלולות להזיק לסביבה. יש כמה דברים שאפשר לעשות: לא לקנות בעלי חיים לצרכי נוי או שעשוע. יש מספיק כאלה שאפשר לאמץ. את החתולים והכלבים עדיף להאכיל בעוף מאשר בבקר, זאת משום ש**טביעת הרגל הסביבתית של משק הבקר גדולה הרבה יותר**. פתרון שגרת פחות מציע לואיס מרניט מהלוס אנג'לס טיימס: להדיח את צואת הכלבים באסלה, פתרון סביר ביותר לבעלי חצרות ולמי שאינו איסטניסט במיוחד. בנוסף, מומלץ לעקר ולסרס חיות בית באופן פרטי, ומשרד החקלאות צריך לממן עיקור של חתולים ושל כלבים חסרי בית. עצה טובה נוספת היא לא לשחרר את חיות המחמד בשטחים פתוחים. **לא קולמונית, בגבי בת יגאל פעמונית וקלודט שארליהן היו ציידים סבכי ישמע אותו בזמן ויברח**